SEŠITY PRO LITERATURU A DISKUSI Č. 29
BŘEZEN 1969 ROČNÍK ČTVRTÝ

Co děláte, paní Krumbachová?

Jakou práci zrovna dělám... Tento rok jsem pracovala na několika námětech. Jeden je pouze můj, ostatní nejsou moje. S Otakarem Vávrou píšu scénář Kladivo čarodějnic, s Jaromilem Jirešem Valerie a týden divů podle Vítězslava Nezvala a s Chytilovou můj vlastní scénář Ovoce stromů rajských jíme, totiž můj námět a náš společný scénář. Jinak pracuju také jako výtvarnice. Prakticky celý tento rok jsem strávila na Jasného filmu Všichni dobří rodáci, dělala jsem tam výtvarnou koncepci, to znamená barevnou, kompoziční a kostýmy. Tutéž práci jsem dělala také na filmu Ezop bulharského režiséra Rangela Valčanova. Už téměř před rokem jsem dodělala literární scénář Vraždy inženýra Čerta, která nedávno vyšla v Plameni – to byla moje druhá vlastní práce.

Už před dvěma lety byla do tisku připravena vaše knížka. Dosud nevyšla. Co se s ní stalo?

Podívejte se, to je tak. Já jsem takový bastard. Já nejsem ani malířka, ani spisovatelka, já jsem prostě u filmu. Když řeknete, že je někdo důstojník, tak to může ještě být hulán, nebo dragoun, nebo co chcete. A já jsem takový ten neurčitý typ. Já bych ty povídky teď velice ráda dodělala, nota bene bych chtěla dodělat ještě jednu svou velice drahou knížku, ten rukopis je starý asi pět let, pracovala jsem na tom průběžně celý tento rok a je to tak v posledním stadiu. Jmenuje se to Zelené pevniny kocoura a je to napsané na obrazy Paula Klea. Tato neoznámená knížka mě maximálně zajímá, protože v sobě má určitá abstrakta, která jsou mi teď velice blízká. Knížka, která by se jmenovala O slavnosti a hostech, je asi na osmdesát procent hotová, jen by to chtělo asi dva měsíce čistého času, a protože teď píšu do televize soutěžně jednu z těchto povídek jako hru, a protože dodělávám rovněž pro televizi scénář Alexandra Klimenta Honba, mám ten čas tak roztříštěný, že mi k definitivní literární práci nezbývá dost síly a energie.

Takže to nebylo vinou nějakého cenzurního zásahu, že ta kniha nevyšla?

To byla spíš moje znalost věcí, ono by to bylo zaručeně zakázané. Víte, jaký výbuch udělal film O slavnosti a hostech. A všech pět povídek z této knížky je stejného druhu. Daleko tvrději vedených k tomu principu... zavraždění člověka, který se nepoddává. Takže já jsem to sama a dobrovolně nedala ven, protože jsem věděla, že by to ode mne byla hluboká naivita. Mně to také nevadí, že to nevyšlo. Protože mně na tom nezáleží. Zatím. Jistěže budu ráda, když to vydáno bude, ale jak jsem řekla, chce to ještě určité zásahy.

Hovořila jste o Kleeovi. Co máte ještě ráda... myslím z umění?

Já mám hlavně ráda, když je to umění. A umění, to je svoboda, kterou si sama omezujete svůj vlastní okruh myšlení. Takže když vám řeknu, že mám stejně ráda Juana Miró jako Kleea, jako Rembrandta, a jako třeba Giotta nebo Mistra třeboňského, jsou to jistě obrovské skoky mezi jednotlivým myšlením. Dobou je si třeba daleko bližší Miró a Klee, protože žili ve stejném století. I když ovšem Miró je úplně jiný, vychází z jiných předpokladů a principů. A přece je to zase ono. Ta dobrovolná svoboda. Ta je hrozně těžká. Ona není ničím diktovaná. Je patentem, produktem a vynálezem jednoho jediného člověka, který se jen jeden narodí na svět. To mě na umění nejvíc fascinuje. Že třeba před Bachem nebyla Bachova hudba. Pojem Bach existuje teprve jeho životní existencí. Což mě vždycky strašně přitahuje – tento moment existence života. Pouze po délku trvání vašeho vlastního života můžete něco vykonat. Pak už ne – jako mrtvá. Vypadá to hrozně směšně, co říkám, ale nikdo si to neuvědomuje. On si každý třeba myslí, že Bach byl odjakživa. Totiž... ono vás to nenapadne, že nebyl. Takže když se mě ptáte, jaké mám ráda umění, odpovídám: když je to umění. To znamená, když vyjadřuje jednoho žijícího člověka, s jeho chutí, s jeho zvláštností, s jeho osobitostí. Pochopitelně o talentu nemluvím, ten je snad samozřejmý.

Tvorba je tedy podle vás realizací vlastní volnosti. Do jaké míry může být ovšem člověk jako umělec a tedy i jako člověk vůbec svobodný, volný?

Do jaké míry může být člověk svobodný, to já nevím. Já se o to snažím ze všech sil celý život – abych byla co nejsvobodnější. A mezi to třeba počítám: že nekritizuju ze svého úzkého hlediska zbytečně přísně druhé lidi. To je také princip svobody. Přistupuji k lidem s určitou rezignací, s jakou přistupuji současně k sobě. Protože si myslím, že každý člověk vychází při posuzování druhých lidí z určité své vlastní omezenosti, která patří k životu, která není odlučitelná. Já neznám nic než to, co znám, a toho znám ještě zase strašně málo. Jakmile toto o sobě víte, promítáte si to současně do druhých lidí a uvědomujete si, že ani oni nemohou všecko vědět. V ten okamžik utínáte hlavu vlastnímu slavomamu. Já si myslím, že velice tvrdá kritika odlišného smýšlení nebo jiné osobnosti, která vám nevyhovuje, spočívá hlavně v tom, že si sama nerozumíte. Jestliže jste sama se sebou trošku zápolila, tak toho nejste schopna. Ovšem nemluvím o násilnících, kterým budu odporovat do konce svého života, vždycky. Pokud někdo brutálně zasahuje do mé svobody, tak se proti tomu stejně tvrdě bráním. Ale pakliže nejsem napadena, nikdy se nesnažím napadat takovouto agresivní formou. Ovšem odpověď na napadení už je zase otázka svobody. To máte různé aspekty. Když po vás někdo hodí nůž, musíte po něm hodit taky nůž. V této věci odporuji křesťanství, které si nechá dát políček a vrátí ho chlebem. Nemám k tomu žádný důvod. Nemám důvod odpouštět darebákům. Ne.

Dalo by se tedy říci, že člověk je svobodný do té míry, do jaké se o to snaží. Lidská aktivita ovšem neprobíhá ve vzduchoprázdnu – a její stupeň nezávisí tedy pouze na jednotlivci. Probíhá uvnitř prostoru, jehož struktura je dána světovým názorem. Která z obou hlavních myšlenkových soustav dává podle vašeho názoru člověku větší prostor pro tuto aktivitu?

To je otázka, kterou vůbec nemusím zodpovídat já – stačí si zalistovat dějinami a přestaneme okamžitě mluvit teoreticky. Ježíš Kristus se vzbouřil určitým způsobem proti tvrdému civilizačnímu procesu, který stanovil Mojžíš. Tvrdost Mojžíšova nebyla v ničem jiném, než že chtěl lidi ukáznit. Ve svých pěti knihách napsal všechno, co člověk smí a co nesmí. Na to, co se nesmí, dal nejtvrdší tresty. Do toho přišel Ježíš, který řekl, že proti trestu je lepší odpuštění. Protože byl k tomu talentovaný. Mne právě zajímá, že Ježíš věci, které říkal, říkal sám ze sebe. Ostatní je opakovali. To je tak vždycky. Někdo řekne, že je lépe odpouštět než neodpouštět, někdo zase řekne, že je lépe trestat než netrestat, a vždycky to říká člověk, který je potencionální. A ostatní se stanou jakýmisi stoupenci této ideje a plní ji tak hrůze, tak strašně... Neptejte se mne, co je lepší pro člověka, jestli materialismus nebo idealismus. Podívejte se na dějiny: upalování, války, vraždy, popravy, mučení, inkvizice, jedy... Samozřejmě, že křesťanství dalo řadě lidí úlevu. Ale řadě lidí taky přineslo smrt. A krutou smrt. Přineslo jim stejně nesmyslný a absurdní život, jako socialistické ideje, které přinesly tábory, mučení lidí, střílení nevinných, falešné popravy, inscenované procesy a tak dále. Ptát se, který tento směr dal lidem co lepšího, to je na mne příliš složitá otázka. Respektive já se jí nezaobírám. Já pouze protestuji, ať čtu dějiny nebo žiju současnost, protestuji proti tomu, co vzniká i z velice rozumných filosofií a z filosofií dejme tomu velice potřebných. To je jiná věc, že třeba marxismus vznikl jako historická odpověď. Ale proces jeho existence se v posledních letech, která jsme měli tu čest sledovat, změnil v něco obludného. Co komu pomohlo – to já nevím. Já znám neobyčejně slušné komunisty a znám slušné katolíky. To vždycky záleží na tom člověku. Já si myslím, že všechno vždycky záleží na jednotlivci – na člověku, jak je vybaven, jak je vzdělaný. Nemyslím z knih, ale jak je vzdělaný sám ze sebe. Protože marxista, který byl slušný člověk, nemohl souhlasit s procesem Slánského. Marxista, který nebyl slušný člověk, s tím souhlasil. Katolík, který byl slušný člověk, nemohl zabít třeba nepokřtěného černocha. A kdo nebyl slušný člověk, tak mohl. Ty ismy všechno pomatou. Ony vám nasadí nějakou čepici, s nějakou vizitkou, a vy jako pod tou čepicí jste prý hnedka slušná. Vždyť je to nesmysl!

Víte, já jsem ženská. Já bych chtěla začínat od úplně malých věcí. Podívejte, my popravujeme zvířata, my jsme necitelní k rasám... a to je všechno ten svět ismů, ve kterém žijeme. Vy tady kladete otázky do takové filosofické diskuse, řekla bych andělské. Ale já nejsem anděl! Já jsem kropenatá, černá a bílá dohromady, trošku křivonohá, malinko mám hrb, zas mám trošku rozumu, jsem zmrzačená životem, reaguju na něj po svém. Přirozeně jsem takto tvrdá nebyla, když mi bylo osmnáct. Ale dneska ano. Protože jsem se musela naučit boxovat, aby mi nerozbili čelist... a teď si mám sednout ke stolu a teoreticky říkat který ismus? Já myslím, že vůbec ne. To poznamenání životem, to je odpor ke každému ismu. Já vám to říkám možná nerozumně, ale mluvím v tomto rámci: nikdo na celém světě si nepozval třeba při zakládání států ženu, aby řekla, co si o tom myslí. Jak vždycky říkám: co jsou to černoši a židi proti ženským!!! Protože černoši a židi se osvobodí, ale židovky a černošky už těžko. Celá druhá polovina světa, a to jsme my – ženy, je deformována hroznými omezeními. A tato rozdílná chápání mě zajímají daleko víc než nějaké ismy. Protože z těch to všecko vzniklo. Já jsem uvnitř toho ismu. Proto je pro mne prominentní starostí pokusit se změnit jeho strukturu ve svém životním okruhu – to znamená polidštit to, co si přeju mít lidské. Ostatní mě vůbec nezajímá – jestli bude tohle nebo tohle. Pokud ovšem nejde o fašismus, válku nebo brutality, které jsme třeba právě teď zažili. Jinak přece nezáleží na rozdílu názorů. Pokud je člověk jen trošku tolerantní, tak s ním můžete vyjít. Můžete se s ním do krve hádat, ale on vás potom nezastřelí a vy jeho také ne. To je pro mne jediná míra svobody, kterou znám.

Ano. Tolerance. Ale kde končí tolerance a kde začíná zbabělost?

Já si myslím, že zbabělost začíná tam, kde už kalkulujete s tím, co vám co vynese. A myslím, že tam začíná skutečně něco hrozného. Ale i k tomu jsem spíš soucitná, hrozně mě to bolí. Protože je spousta lidí, kteří vlivem okolností a vlivem svého přirozeného nadání to prostě nedokážou sami u sebe rozpoznat. Já si třeba myslím, že ti odsuzovaní čtyřicátníci naší epochy, ti, co tančili odzemek na 1. máje, že ti chladně nekolaborovali. Ani nebyli zbabělí. Oni se jenom strašně spletli! Já je vůbec neodsuzuju. Některé samozřejmě ano. Byli lidé, kterým jste viděli v očích chlad, kteří věděli, že když vyskočí při tom odzemku výš a udělají ejchuchu, posunou se ve Svazu mládeže o nějakou tu frčku výš a pak budou mít otevřené dveře na nějaké to ministerstvo. Takoví vždycky byli, jsou a budou. U dnešní mládeže to jen není tak markantní, protože neexistuje teror, ve kterém jsme dospívali my.

Já ovšem znám řadu inteligentních lidí, kteří tvrdí, že tomu tenkrát věřili. Mohu si to vysvětlit jedině tím, že věřili tomu, čemu věřit chtěli. Oni byli komunisté, oni se s tím identifikovali. Jednoduše: 'já tomu upřímně věřím – tak to nemůže nebýt pravda. Ale člověk je přece člověkem do té míry, do jaké pochybuje – a já jim tedy musím vyčítat, že nepochybovali, že místo toho slepě věřili. Proč jim to vy nemáte za zlé?

To, že nepochybovali, já jim zazlívám také. Ale to už je zase zúžený pojem. To jste mluvila s někým, kdo má religiózní nadání. Já jsem také znala ty, co nepochybovali. To byli nesnesitelní lidé. Ale nebyli všichni takoví. V celé struktuře toho fašizujícího se světa nebyli jen ti, kteří nepochybovali. To byli i ti, kteří pochybovali a eliminovali svůj strach tím, že se k tomu znovu přidávali. Já jsem pochybovala od prvního okamžiku třeba o procesu Slánského a byla jsem tak stará jako oni. Když jsem uslyšela hlas Slánského a Horákové, tak jsem se doslova zřítila a na rok jsem odešla pracovat do pohraničí. Já jsem ty pochybnosti měla od roku osmačtyřicet, kdy jsem viděla své hajlující kamarády. Jeden můj kamarád, doufám, že to bude číst, dneska je doktor filosofie, tenkrát byl truhlář; chodil se mnou na školu umělecké disciplíny a já jsem ho asi dva měsíce po Únoru potkala na

M. D. /Na způsob nahoty/

---

ulici. On mi řekl čest práci a já jsem mu řekla ahoj. On na to jak to zdravíš a já jsem odpověděla česky. A ten člověk nemeškal a udělal mi největší potíže, kde jen mohl. Samozřejmě, dneska šel jistě do sebe. Ale on nemůže ze své zloby bohužel vzít moc zpátky. On ji vrhl do světa a ona se někde realizovala.
No a byli také lidé, které považuju za viníky. K těm nejsem shovívavá!
Ale pak jsem znala lidi, kteří tomu věřili z takových komplikovaných důvodů, byli to třeba židé. Navíc měla levice velice slavnou tradici. V první republice k ní patřili nejlepší intelektuálové. Víte, vždycky se geologie doby skládá z řady rozdílných vrstev, z rozdílných lidí. Je to směšné a tragické současně. A všichni dohromady vytvoří takové zlo, že pak teče krev, jsou popravy a oni tomu vůbec nerozumějí.

Asi jsme se shodli na tom, že víra mate pojmy. Ovšem člověk v něco musí věřit. Od něčeho musí začínat. A ještě bych to řekla jinak. Čím jsem starší, tím se mi zdá skutečnost komplikovanější a komplikovanější. Zdá se mi, že by člověk mohl celý život věnovat pouze jednomu jedinému problému. Pořád by šel hloub a hloub. Vždycky se dá jít ještě hloub. To ovšem není možné. Od čeho tedy začínat a čím končit? Kde je ten bod, ze kterého lze pohnout zeměkoulí?

Já nevím. Sama se toho pouze dovtipuju. Myslím si, že lidé okolo mne to mohou vidět objektivněji než já. Za prvé se řídím intuicí a za druhé chladným a cynickým rozumem, který se mi jaksi nabídl k snědku v útlém mládí, když jsem byla dítě a přišel Hitler. Totiž cynismus. Já nemám ráda cyniky, kteří jsou rodem cynikové. Mám ráda cyniky, kteří jsou cynikové, aby si uchránili srdce. Tento můj odpor vůči romantizování, vůči změkčování je proto tak silný, protože vím, jak bych se tím strašně pokazila. Já si nechci udělat nejmenší iluzi, která mne utěší. Proto nemůžu být křesťanka, i když si myslím, že se v řadě věcí chovám jako křesťanka. Třeba neodeženu člověka, který potřebuje najíst. Ale můžu být krutá v okamžiku, kdy mi třeba někdo nabízí místo chleba piliny a tvrdí mi, že je to chleba. Když mi někdo místo hrubé a kruté pravdy, kterou jsem schopna snést, nabízí jakousi marmeládu, ve které je ta krutost schovaná. Je to takový balanc: balanc mezi citem a krutostí, totiž krutostí chápat krutost, nelítostností k sobě a nutností chápat věci tak, jak jsou. To jsou věci, podle kterých se řídím tak od svých pětadvaceti let, co jsem rozum nabrala. Tehdy jsem si uvědomila, že je zapotřebí největší tvrdosti k sobě a současně také schopnosti snášet bolest, aby se to, s čím jste se narodila, nepoškodilo, nepomazalo lží.

To tedy znamená: pochybovat a věřit, pochybovat o tom, čemu věříme a věřit tomu, o čem pochybujeme.
Děkuji za rozhovor.

Petra Pleskotová

/zelené pevniny kocoura/

.... Toho rána jsem se probudila zběsilým hučením deště, v polotmě a v polosvětle listopadu jsem se posadila na posteli a chvíli zírala na proudy vody, stékající s rachocením po okenním skle – a jakmile mi došlo, že běží o probuzení a ne o zlý sen, že běží o svět, do kterého se každý den znovu vydávám po schodech dolů, a jakmile jsem si uvědomila, jakmile jsem si vzpomněla, čím vším obrněna se znovu vydám na pospas povětří a obživě – jako vždy – jsem dopadla zpátky do postele, podobna hadrovému panáčkovi, kterého ztratili a s pevně zavřenýma očima jsem si představovala to štěstí nemuset už nikdy nikam, zaspat to všechno, co mne čeká, prostě to poslat všechno k čertu.
A jak si tak ležím, samozřejmě při mé smůle, při mé odvěké smůle, se mi najednou před očima objevuje zelená řeka, plná vln, a po ní plují lodi, jedna za druhou, loď za lodí, z komínů se čmoudí a já – hleďme – za nimi utíkám po břehu, zouvám si ty červené sandálky, aby se mi líp utíkalo, a házím kamínky směrem k lodím a nejen to! já vyskakuju co nejvýše, skáču a skáču, aby si mě povšimli, aby nepřehlédli mé příliš malé tělo na povrchu pobřeží, a volám na ně ze všech sil:
– Vemte mě s sebou!!! Prosím vás, vemte mě s sebou!!! prosím vás!!! –

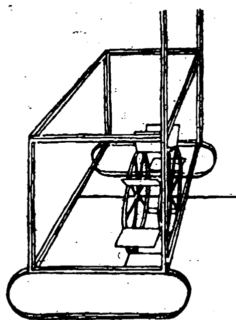
Tak. A už to na mne padá. Už začínám polohlasně klnout, smutek nad smutek a všechno je smutek, ano, tak upravuji v dospělém věku knihu Moudrosti moudrého Eklesiasta – a v ten okamžik se pod mými kletbami řeka ztrácí, protože ji zaclonily jako smutné černé cíchy velikánská břicha velikých dospělých, mezi které bohužel už dávno patřím, dospělých, kteří mi odedávna hrozili velkými prsty a nebyli mi nijak nakloněni z toho důvodu, že odjakživa věděli nejen všechno, ale i to, že s takovou špatně skončím, že špatně dopadnu a vždy mi to důrazně ohlašovali, pozorovali mě s nevolí – a já jsem se před nimi třásla strachem a taky odporem a marně jsem na ně potajmu vyplazovala jazyk. Docela marně. Dospělí byli odevždycky vládci a pány světa.
Když si hrají, nevypadá to už ani jako hra. Vypadá to na hořkou, trpkou – jak se tomu říká – skutečnost. Žádné pěkné hry. Žádné legrácky. Ne. Velké hry s velkými smutnými anebo zabitými těly – a i když jsem pochopila, že to také může být vlastně legrace, pochopila jsem také, že to ke skutečnému smíchu může být z jiné planety, kam bohužel nemám možnost se odstěhovat.
Nemají rádi, když se jim někdo směje. Dospělí toho mají tolik na starosti, že nemají rádi skoro nic. Nic. Na mou duši.
Já jsem dlouho myslela, dlouho jsem si to myslela a v tom byla moje veliká naděje, že to bude všechno jiné a lepší, až z nás, z dětí z první A třídy, budou nakonec velké děti, já jsem byla přesvědčena, že jim to ukážeme, že to bude pořád jako na dvoře o přestávce, že se samozřejmě budeme honit a chytat, ale že při polapení nejsilnější rána přes hlavu bude pytlíkem na cvičky – takže pak se budou – podle mého tehdejšího názoru – prodávat kapesníky výhradně kvůli rýmě.
A z toho je vidět, že jsem byla skutečně dítě.
Kromě toho – nevím jak kdo – ale já jsem se sem narodila poprvé a měla jsem spousty důvodů mít naději a těšit se ze slova zítra. Já jsem totiž myslela, že moji dospělí se už dospělí narodili, myslela jsem si, že lehávali v kočárku jako nerudné klády s nohama odjakživa obutýma v šéfovskou obuv a že nevlídně pozorovali svět s dětmi, psy a potulnými kočkami a vymýšleli hustě předpisy a příkazy a zákazy a odkazy tomuto krásnému světu, kde teče zelená řeka a lodi plují a plují a plují.
Mně někdy – sem tam – lodníci zamávali. Smáli se na mne. A já na to štěstí neumím zapomenout.
Ale co s tím teď – je listopadové ráno – leje, jako by se pominul bůh deště a marnosti – a já budu muset nakonec přece jen vstávat, protože obživa je obživa počasí nepočasí. O kolik líp by mi bylo, kdybych nic nevěděla o zelených kvetoucích pevninách, kam jednoho dne konečně přiražejí lodi, všude samá světla, samá hustá zeleň a husté, zelené, kvetoucí stromy a ty keře!!! A za nimi je možno tušit tu největší veselici s lampióny, hudbou a tancem a smíchem, kde – až tam vstoupím ve sněhobílých šatech, pravděpodobně velice krásná – kde všichni rozpřáhnou náruč, ano, překotí stoly, jak rychle budou ke mně chvátat, aby mne objali, aby mne políbili...
Tak.
Konec.
Dost.
Posadila jsem se na posteli, chvíli zavile hleděla nikam, pak jsem vytáhla jednu nohu a druhou za ní, protože by to ani jinak nebylo možné, a zamlkla jsem, odvrávorala do koupelny. Přelezla jsem okraj vany, postavila jsem se pokud možno stabilně a pustila na sebe teplou sprchu a voda šuměla a stékala po mém velikánském těle a já jsem zavřela oči, ne abych spala aspoň ještě chvilku, ne! Pustila jsem si sprchu do obličeje – takový vodotrysk, který sice zamokří půl koupelny, ale je k nezaplacení. Protože – vidíte – se už začínám usmívat – už se začínám cítit líp a ke všemu – takové štěstí! – mě najednou napadá, že možná dole v zelinářství budou mít nějaké jižní ovoce, skutečné jižní ovoce – a už vylézám z vany, spěšně se utírám, spěšně si beru teplý oděv a řítím se po schodech dolů, dolů na svět, k zelinářství.

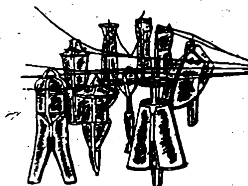
Stávají tam bedny naskládané jedna na druhé, ve kterých bývá ovoce, a teď jsem tam právě doběhla, natáhla se na špičky, abych líp viděla – a ucouvla jsem zděšením.
Ve všech je totiž až po okraj narovnaná kapusta, zežloutlá a zvadlá, jenom kapusta a zase kapusta – prší na ni bez ustání a saze a čmoud to všechno chytá do té své odporné náruče.
Ucouvla jsem – ale neutekla.
Zůstala jsem stát tak dlouho, až jsem ucítila zimu a vodu v botách. Jak by ne. Stála jsem v rozměklé kaluži, které jsem si předtím v té naději nevšimla, a teď v ní stojím. Je mi, jako by mi ta černá voda zatékala mezi vetchá žebra, jako by mi měklo celé srdce a měnilo se v bláto a ta špína mi teče zpátky ven z očí jako voda z hrozného potrubí ze sna.
Ano, ano, tohle je – jak vidím, jak cítím, jak náhle poznávám – tohle je moje jubilejní kaluž. V mnoha kalužích jsem už stála stejně neopatrně jako dnes – ale to měkké a nechutné dno, to už není dno pouhé kaluže, to je dno smutku a já jsem se do něho probořila podle všech předpovědí, s naprostou oprávněností. V něm tedy musím stát navěky věků, budou na mne věšet fíky, budou na mne odkládat staré pytle, za kabát mi budou strkat nať uvadlé zeleniny, aby ulice zůstala čistá – a já budu dokonalá pedagogická pomůcka pro dospělé, pomůcka proti dětství, protože budu dostatečně odstrašující příklad pro všechny.
Přešlápla jsem a probořila jsem se hlouběji, voda mi už sahá ke kotníkům.
V té jedné ušmudlané bedně – v té nejhořejší – se v ten okamžik něco pohnulo, zaharašilo, znovu se to pohnulo – pak se jedna kapusta zřítila do kaluže přesně k mým nohám, už cítím stříkající vodu na kolenou a mlčky čekám, co bude dál – když vtom mé zkřehlé tělo ovane teplo, něco jako malá hudba – a já se tedy podívám dolů a vidím, že se listy té kapusty rozevírají, jako by se to rozvíjela za šťastného letního rána nějaká růže – a z té jakoby růže vylézá do černé kaluže kotě.
Je hubené, je strakaté. Celé je trochu našišato. Má velký bledý nos a ocásek jako kousek odloženého izolačního drátu.
Zvedá ke mně sivé oči.
Díváme se na sebe a mlčíme.
– Co tady děláš? – povídám po dlouhé chvíli.
– Přicházím na svět, – řeklo.
Nejdřív jsem chtěla říct, že to není tady. Pak jsem je chtěla varovat, ale pak mne přepadl vztek ze smutku a povídám – hrne se to ze mne samo, jako když bičem mrská: – Život je boj. On ti život ukáže. Silnější vítězí. Není čas, když chceš přežít. Život je život. Buď připraven. Ještě uvidíš, jak dobře ti bylo v téhle kaluži. –
Ale to jsem se už přerušila, protože vidím, že se to kotě krade rychle zpátky ke kapustě, snaží se dostat dovnitř – ale dovnitř už to nejde.
Polklo, přešláplo, obrátilo se ke mně.
– Co teď? – zašeptalo.
Bylo dlouhé, dlouhé, dlouhé ticho, je slyšet jenom ten déšť.
– Co teď? – povídám. – Copak nevidíš, že tady čekám jenom na tebe? Vidíš, stojím v kaluži a čekám a pořád čekám jenom na tebe, které přicházíš právě včas. Pojď, půjdeme pryč. Půjdeme ke mně, pojď. –
Skrčilo se, když jsem je brala do náruče, zamhouřilo oči.
Je tak vetché, tak slabé, že se jedině bojím, abych se znovu neprobudila.
Chvíli tak stojíme. Otáčí ke mně hlavu a dívá se mi tázavě do očí.
– Prosím, – povídá, – kde jsi byla před hodinou? Schválně – jen tak – kvůli osudu. Protože to byla moje osudová hodina, kdy jsem vědělo, že už musím ven. Tu celou hodinu jsem se česalo, abych bylo co nejkrásnější, až vyjdu na svět. Něco mi říkalo, že jedině učesané budu mít štěstí. –
– Víš co? – povídám. – Pojďme rychle odsud. Na nás teď čeká už jenom štěstí. –
Padaly saze, padal kouř, pršelo na kapustu ve starých omšelých bednách.
Vytáhla jsem s chutí obě nohy z bahna a vykročila jsem pryč od zlého osudu, od všech předpovědí o sobě, kráčela jsem pevně s mokrým a hubeným kotětem v náručí. Nebyli jsme krásní. Voda z nás kapala – ale tak to všechno začalo.

– – –

Dlouho jsem toužila mít židli s kvítkovaným potahem. Znala jsem ji z obrázku z knížky jednoho svého vážného, zcela blízkého strýce – a toužila jsem po ní dlouho. Tušila jsem v ní něco jako jaro, podkolenice, vanutí větru, rozpraskaný led na městských kalužích – a dokonce jsem o ní chtěla psát ve školním úkolu JARNÍ DEN.
Nepovedlo se mi to a navíc mě zcela vykolejil Kůnc, který na toto téma napsal jedinou větu:
– Jarní den mají nejraději podloudníci a výrobci deštníků. – A zavřel sešit, dostal pětku, avšak smetl jedinou velkolepou ranou všechny mé kvítkované představy a já dodnes vzpomínám s úctou na jeho nosatý a vážný zjev.
Ovšem – nedokázala jsem se ztotožnit s jeho velikostí. Nýbrž když jsem jednoho deštivého dne nalezla stát za městem starou, prastarou židli s k v í t k o v a n ý m potahem na sedadle, bez váhání a bez meškání jsem ji odnesla domů a tam jsem zjistila, že ta židle dávno přestala být židlí, že se na ní prostě nedá sedět a jakž takž může stát pouze v koutě za dveřmi.
Ano, nemůžeme mít věci v pravý čas ani v pravé podobě – a abych řekla pravdu, dlouho jsem si nevěděla rady a navíc mne neustále skličovala její bezútěšná samota. Ale teď !!!!!
Co přišlo kotě ke mně, ta židle nabyla novou a vzácnou hodnotu. Kotě se s ní hned sblížilo, brousí si o ni drápky anebo lehává na jejím vetchém polštářování anebo – a to je

vůbec ze všeho nejlepší – skáče přes ní sem a tam. Totiž – skáče. To kotě ji každou chvíli přeletí a to je velice povznášející pohled, protože to skutečně vypodá, jako by to letěl dobrý hubený anděl se zrzavými zády a nesl požehnání příliš rozviklanému, starému světu – a proto mne napadlo nazývat tuto jeho činnost: létání andělem.
Jenomže někdy – jako třeba teď – to kotě zmlkne, přestane skákat, přestane mluvit, přestane létat, sedí se svěšenou hlavou s nosem těsně u podlahy, sedí, sedí, něco si šeptá a vane z něho tesknota.
Povídám: – Řekni mi, co ti je. –
Začalo kreslit prstem po koberci kolečka, povzdychlo – a teď ke mně zvedá sivé oči a povídá: – Stýská se mi. –
– Po čem se ti stýská? – povídám.
– Po mé kapustě, – zašeptalo po dlouhé chvíli.
– Vždyť to byla stará ošklivá kapusta! – zvolala jsem.
– To nebyla stará ošklivá kapusta! – vykřiklo. – To byl hrad můj a pavéza a útočiště mé! –
Hlučně jsem se zasmála – a jak jsem se tak zasmála, to kotě zbledlo a odkradlo se pod židli s kvítkovaným potahem a teď sedí zády ke mně, už ani nešeptá, už jenom mlčí, hlavu má svěšenou.
Tak.
Prosím.
Tak daleko jsem to přivedla! ! !
Až sem, k tomu obtloustlému smíchu, který zde stále řinčí jako zabodnutá řeznická kudla. Nevěděli moji dospělí, že jim budu víc podobná, než tušili, a teď mají radovánky i v tom hrobě, protože jsem neskončila tak špatně, jak oni předpokládali, ale skončila jsem stejně jako oni! Dorostla jsem do správné výšky i síly, už taky určuji co ano a co ne, už taky všechno vím jako moji neblazí předchůdci, den ode dne budu víc chytračit, abych se přechytračila a nakonec naštěstí ukryje hrob mé sebevědomí a odstraní mne tak navždy z tohoto krásného světa jako jednu ze svých přečetných kaněk! ! !
Tak, tak. Správně. Nadarmo jsem je zlobila. Nadarmo jsem si lehala napříč před jejich řinčícími úspěchy, bylo to jen tak, jak to bývá, nicotná touha hlupáčka ukázat svou vlastní důležitost i před tím ubohým pouhým kotětem! ! ! ! !
Mohla bych poprosit to kotě za odpuštění – ale je tak malé, že dokonce ani neví, že je kocour, já to vím, samozřejmě. Ale ono to neví. A když je to s ním tak, jak by mohlo rozumět slovu odpuštění? Není k možnosti odpuštění třeba vědomí hříchu? Nutná znalost hříchu?
Snažím se potichu polknout – ale nejde to.
Takže ta vichřice stesku, kterou tak dobře znám, stesku po něžné a nevyslovitelné svobodě v zelených kvetoucích pevninách t o h o t o s v ě t a se proměnila v nestvůrného zmetka, který na mně visí jako náušnice z falešného zlata! ! !
Tak.
Tak, tak.
Dobře.
Vstala jsem, šla jsem si pro kapesník – a jak jsem otevřela skříň, uviděla jsem nahoře svůj starý kostkovaný kufr, který byl průvodcem mých cest – a teď už neváhám ani vteřinu, už jej beru, už jej přináším, otevírám, čichám k němu, usedám . . .

M. D. Kresby